אמנות

בידור

„לא רוצים לישון - רוצים להשתגע!"

התרנגולים (תוכנית ב') הם המטעמים הדשנים והמענגים ביותר שהוכנו מזה זמן רב במטבח האמנות הישראלי. הם בקעו שנית מביצה עליה דגרו במשך שנה וחצי, והופיעו מיד לא כאפרוחים אלא כבעלי כר־בולת, הזכאים בהחלט לכתר של מלכי לול הבידור בארץ.

לכאורה, כל מה שעושה הלהקה, המורכבת מחמישה בנים ושתי בנות, הוא הגשת 16 שירים, בארבע מחרוזות, ועוד שני קטעי פנטומימה קבוצתית, שאחד מהם מרגש גם כמקהלה מדברת. אולם למעשה זהו קונצרט של צליל ותנועה, המשכר במקוריותו ובתנופתו, מלהיב ברעננותו ומעניק לצופה חוויה אסתטית מושלמת עד תום, ללא כל חיסרון או פגם.

שיריהם של חיים חפר, ע. הילל ודן אל־מגור הם חביבים. כמה מהם, כמו שיר הסכונה של חיים חפר, הם אפילו מבריקים. המוסיקה של סאשה ארגוב היא דינאמית ומסוגננת, וחברי הלהקה עצמם, אם כי אינם בעלי קולות גדולים, מקרינים מלהטם ומחביבותם. אולם מה שהופך צירוף של שלושה יסודות אלה ליצירת אמנות מעוררת התפעלות, היא כשרונה וכוח יצירתה של הבמאית, הכוריאוגראפית והמעבדת המוסיקלית — נעמי פולני.

כ'י איתורים. מה שהיא עושה עם השירים, המוסיקה, ואנשי הלהקה, על במה חסרת תפאורות ואביזרים, כשהדבר היחיד המתחלף על הבמה הם נעליהם של אנשי הלהקה, נראה כמעשה קסמים, מתוכנן ומחושב עד לפרט האחרון.

שום תנועה, שום תנוחה, שום כיפוף של אצבע אינם ניתנים לאילתור. המשמעת המתואמת של חברי הלהקה, שאינה פוגמת באישיותו הבימתית של כל אחד מהם, היא הישג המעורר התפעלות, לא פחות משאר ההישגים האמנותיים של הלהקה.

עדינות, ועם זאת עוצמה של ביטוי, צימצום וגיבוש ושליטה מוחלטת בכל חלל הבמה, בנוסף לחוש טעם מעולה והומור בריא, הן התכונות שהצליחה נעמי להעניק ללהקת הזמר שלה. למרות המאמץ המפרך שעושים חברי הלהקה ב־70 הדקות של הצגתם, הם משוחררים וקלילים, מעניקים הרגשה זו גם לקהלם.

ואם לא די בהישגים אלה, משיגה הלהקה הישג נוסף: זוהי, ללא כל צל של ספק, יצירה ישראלית מקורית, שרוח הארץ ואנשיה נושבת ממנה.

„התרנגולים"
לא אפרוחים — כרבולות

תיאטרון

הבזיון

שוויק במלחמת העולם השניה

(אהל; מאת ברטולט ברכט; מוסיקה מאת הנס אייזלר; בימוי — אטיין דבל; תפאורה — דויד שריר) היא הצגה המהוה עלבון צורב לתיאטרון הישראלי.

ראשית הבזיון מתחילה בעצם בחירת המחזה להצגה על ידי תיאטרון בישראל. ברטולט ברכט, מי שהוליד את החייל האמיץ שוויק עבור עולם התיאטרון אחרי שעיבד את הרומן של יארוסלב האשק, כתב את המחזה בשלהי מלחמת העולם השניה, בשבתו בהוליבוד. זו היתה מעין פארודיה רוחית שמחה לאיד להתמוטטות הנאציזם, שהיתה מכוונת יותר כלפי העם הגרמני בכללותו מאשר נגד הנאצים. שוויק, האיש ששם ללעג את מלחמת־העולם־הראשונה ברומן של האשק, חזר לבמה כדי ללעוג גם למלחמת־העולם־השניה. הוא עושה זאת בציניות, בסארקזם, בטמטום מעושה ובבדחנות גסה וזולה.

ברכט, גאון הבמה, יכול היה לכתוב גם מחזות גרועים. שוויק שלו הוא מחזה גרוע. מה שגרם לכך היה כנראה שכתיבת המחזה נעשתה תוך כדי התרחשות המאורעות, מבלי שתהיה לברכט הפרספקטיבה המתאימה שתאפשר לו לעכל את משמעותה האמיתית של מלחמת־העולם־השניה. במחזהו זו מלחמת נוספת, כמו שאר המלחמות.

כשתיאטרון ישראלי מעיז להתיחס אל מלחמת־העולם בה התחוללה השואה, דרך מחזה מעין זה אין זו אלא חוצפה וטמטום, שאפשר להסבירן רק בקנאת האהל להצלחת מנגל הגיר של ברכט בתיאטרון החיפאי.

כשלון טוטאלי. למרות חולשתו הרעיונית וחוסר ההפשטה שבו, יש עדיין בשוויק של ברכט אלמנטים דרמתיים ועיצוביים טיפוסים ההולמים את רמתו של ברכט. כשתיאטרון כמו אהל נוטל על עצמו להעלות הצגה מעין זו, מבלי להתיחס למשמעותה, כשהוא חסר את הנתונים המינימליים לעשות זאת: במאי מתאים, במה מתאימה ובעיקר צוות שחקנים מתאים — זוהי שחצנות ועזות מצח נוספת.

אטיין דבל, הבמאי הבלגי האורח, התגלה במחזה זה מוגבל מאוד בתפיסתו ובדמיונו. הוא הפך סאטירה פוליטית לקומדיה של בית־מרזח גדושה בתפלות ובחיסר־טעם, כשתרגומו הצורם של אמנון אחי־נעמי מסייע לו רבות בכך. להוציא את מאיר מרגלית בתפקיד שוויק, שאף הוא לא הגיע לקרסוליו של שוויק שלו במחזה של האשק, וכמה גילויי משחק מצד אברהם רונאי בתפקיד בלון הגרגרן הנפוח, הרי כל שאר השחקנים מסתובבים על הבמה כעדת חובבנים שאינם יודעים מה הם בעצם עושים שם.

הכשלון הוא מקיף בכל השטחים. התפאורה של הצייר הצעיר דויד שריר, המסתמכת על פילוסופיה ריקה של יצירת אווירה היא מכוערת ומשרתת שרות־דב את המחזה והשחקנים הגרועים בלאו הכי.

לאור כל זאת אין להתפלא שההצגה הארוכה אינה מצליחה לרגע להתרומם מעל קרשי הבמה, משעממת ומעייפת בנוסף ליותה מרגיזה.

טוויסט הרעב והורה ששון

זהו סיפור לדוגמה, למתחילים ולותיקים, שמוסר דהשכל שלו אומר כך: אל תיקפוץ מעל הקורקבן שלך.

האמרגן הישראלי ששון רג'ואן (23) היה בחור טוב. היה, עד שקפץ מעל הקורקבן שלו והתפרק לגורמים.

ראג'ואן התמחה בבוא להקות טוויסט ואמנים ממדרגה שניה, משך שלוש שנות עבודתו. הרוחים היו מייאשים. אלא שאז הגיעה למזלו להקה בינונית נוספת — הטילים שזכתה משום מה להצלחה בארץ, ואיזנה את גרעונותיו של האמרגן הצעיר. הוא עזב את המשרד הקטן שלו, ושכר במקומו שני חדרים בקומה החמישית של בניין אל־על החדש, ברחוב בן־יהודה בתל־אביב. על כרטיסי הביקור החדשים שלו היה מודפס: ששון רג'ואן, אירגון תיאטראלי בערבון מוגבל. האיש בערבון מוגבל התפעל מאד מעצמו והחליט כי הגיע הזמן להקים רשת מפעי בידור ענקית. הוא חתם על חמשה חוזים עם חמש להקות בריטיות. האשף דוד ברגלס, הזמר (האמריקאי) דל שאנון, קירקס הקופים של גיון נויפילד, להקת סינג־סינג, ולהקת דיאנה די — הציפו בבת־אחת את ישראל.

אמני בריטניה הגדולה השאירו רושם קטן על האזרח הישראלי. המופעים היו כישלונות. הקופות ריקות. ואז החלו השערוריות. לששון לא היה במה לשלם לאמנים. „הוא מפר את החוזים," זעמו הבדרנים בחיסר־אונים.

האשף ברגלס חיתר מראש על כספו. (העולם הזה 1344)

עזב ראשון את הארץ לפני תום החוזה. זמר שאנון אחריו. איש הקירקס ניופילד החליט לא לוותר. הוא הגיש לבית־המשפט הישראלי תביעה נגד ראג'ואן. כמוהו בדיוק נהגו חמשת בדרניות דיאנה. אלא שתביעת הפיצויים שלהן הגיעה ל־12,000 לירות.

★ ★ ★

נגינה באפילה

דיאנה, חיאן, מורין, ג'יין ומארג'ורי אינן נערות צעירות ותמימות. הן אנגליות בנות 30 פלוס ובעלות ניסיון של 40 פלוס. כל אחת לחיד ניגנה קודם בלהקות־ג'ז קטנות בלונדון. היתה זו דיאנה הנמרצת, מנגנת באורגן חשמלי שריכזה אותן ללהקת בידור: השרה המנגנת להיטים. החמישייה, למרות התופים, הגיטארה, הסאכסופון, והקלארינט, לא היתה פצצת אמנות גדולה במיוחד. הן הופיעו לכן במקומות קטנים בהונג־קונג, דנמרק, מארוקו.

ראג'ואן הכין להן הפתעה קטנה בישראל. אמרה דיאנה: „הוא כתב במודעות הפירסומת את השם המוזר: הטוויסטריות המסורפות — שרות, רוקדות ומנגנות. אנחנו לא רקדניות. היא גרם לכך שהקהל ציפה לראות אותנו רוקדות טוויסט. הקהל היה מאוכזב בתום ההופעות." הן ניגנו רק בערים הקטנות. גם שם לא היו האולמות מלאים.

החתול השחור רדף אחריהם גם בשבוע השני לשהותם בארץ: בערב הופעתם בנתניה, אירעו מהומות הטוויסט בירושלים. במעריב נכתב בטעות שלהקת דיאנה חוללה את המהומות. בעל הקולנוע בנתניה ביקש לבטל את הופעתן. הוא לא חיכב במיוחד כיסאות שבורים. הופעה נוספת בוטלה גם בירושלים. בערי השדה, הן שמעות קריאות־בוז מבין הצופים: „ירושלים, ירושלים".

„הנסיעות שלנו נהפכו לסיוט," סיפרה מורין. „לא פעם ניגנו באולם חשוך מפני ששמן היה חייב כסף גם לחשמלאים. גם עובדי הבמה האחרים חדלו לבוא בגללו ואנחנו היינו צריכות בעצמנו להוריד ולהעלות את המסך."

לפני שבועיים פג תוקף חוזה העבודה של הבדרניות בישראל. הן לא ראו את כספן. ששון אמר בפשטות: „אני מצטער, אין לי, שילמתי הכל לאמרגן שלכם," הן הכחישו זאת ושכרו עורך־דין.

מאז תקופה החמישייה בדירתה השכירה בתל־אביב. החמישייה הרעבה, כדי לפרנס עצמה, מכרה גם חלק מכלי הנגינה. גם כסף זה אזל. „לחינו קצת מידידים וזה מספיק בשביל סלט ירקות אחד ליום עם פרוסת לחם. לפעמים אנחנו שואלות את עצמנו אם אי־פעם נחזור לאנגליה!"

בינתיים הטיל השבוע בית־המשפט, לבקשת בא כוחן של האנגלויות, עיקול על כספים הניגבים מהופעת סינג־סינג של ראג'ואן הניתבע.

ששון מתחבא. מבקרים במשרדו מקבלים את התשובה הזהה: „ששון כרגע ברחוב מקוה ישראל 16."

ברחוב מקוה ישראל 16, לא יודע איש מי זה ששון.